

תערוכות בוגרים 2013 || בוגרי תואר שני לאמנות

בחיפה מדגימים: העוצמה הטמונה באיפוק

סיפור על הדוד שבא מירדן - האם התאבד? האם הגיע לישראל כדי למות?; חיפה בלילה עם פלאש וחדר חושך; נשיקות מבוימות או ספוטניות? - שלוש עבודות נבחרות מתוך תערוכת בוגרי התואר השני באוניברסיטת חיפה

גליה ייב

13.08.2013

17:26

"פעם, צילצל הטלפון שלנו. אבי ענה לטלפון. מהצד השני שמע קול: בואו לאסוף אותי מעפולה". כך מתחיל הווידיאו של ליאלי אגבריה, "הביקור", המוצג בתערוכת בוגרי התואר השני באמנות באוניברסיטת חיפה המתארכת כעת במוזיאון בת ים. הווידיאו מגולל סיפור משפחתי על ביקור הדוד מירדן לכבוד חתונת בת הדודה, הנשמע מפיה של האמנית שניצבת בגבה למצלמה. סיפורה נשמע בערבית ונקרא בכתוביות בעברית. פיגורת המספר המוגבל, הרואה את מצב העניינים מנקודת ראותו בלבד, עובר בעבודתה של אגבריה סד מגבלות נוסף – היא מספרת לא רואה ולא נראית, נשמעת ונקראת, בשתי שפות בו זמנית. נוצר מעין דקלום-עונשין הדורש האזנה לתסכית, גב אשה מדבר.

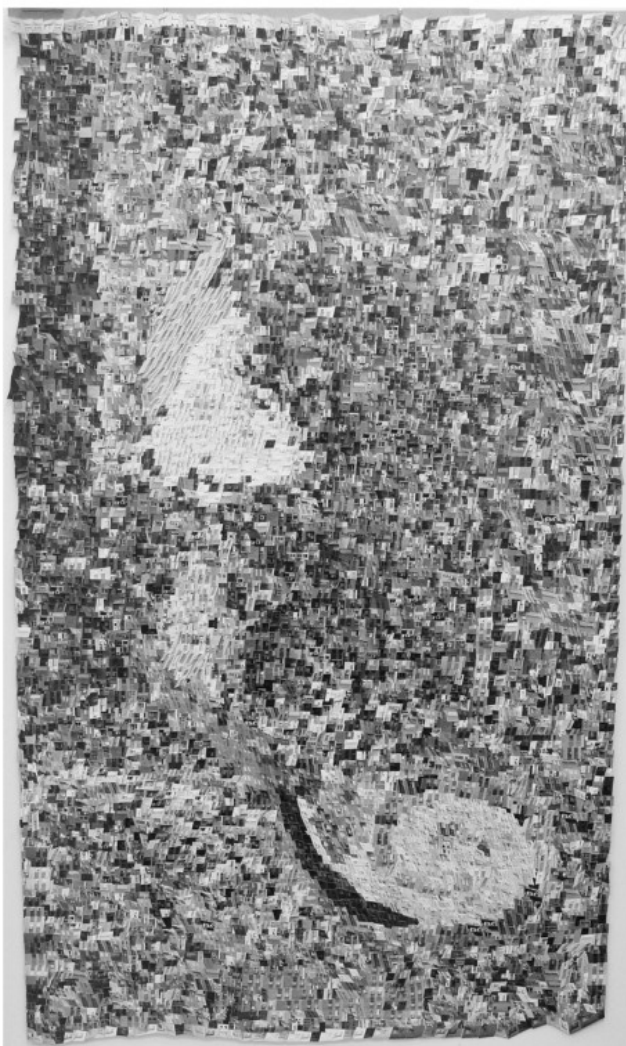
הדוד, שנהג להעיר לבני המשפחה לא למהר, "כי המוות ממילא מהיר יותר", וכעת הוא מבקש להזדרז, מחכה בתוך בית קפה ואילו האח שהגיע לעפולה מחכה לו מחוץ לבית הקפה. ההמתנה הכפולה הזו, המסופרת בחטף כתקלה קטנה בקומדיית טעויות, היא רמז אקזיסטנציאליסטי לחיים כהחמצה. והסיפור ממשיך: "כשהיה בגבול בין ירדן וישראל, אסרו עליו חיילי משמר הגבול להיכנס לישראל עם שני דרכונים – ירדני וישראלי; 'אתה חייב לוותר על אחד מהם'; אמר להם שהוא מוותר על הדרכון הירדני ומשאר אתו את הדרכון הישראלי. אחר כך עלה דודי להתקלח".

<<< מתוך "הביקור" של ליאלי אגבריה

אגבריה נוקטת בנוסח סיפורי קטן, המפרט פעולות ואמירות פשוטות ויומיומיות לכאורה, סידורים ועניינים טכניים. בפער שהם יוצרים נוצקת הדרמה, האימה, שאינה מדובבת ומתקיימת באזור השתיקה. "כשירדה אמי אמרה לאבא שלא שמעה את קול זרימת המים במקלחת אצל דודי", ולאחר זמן נוסף, "עלתה לבדוק, דפקה על דלת המקלחת, ניסתה לכבות ולהדליק את האור, ושוב דפקה על הדלת ואין תשובה". "רצנו כולנו למעלה, נכנס אחי למקלחת ועצם את עיניו של דודי". אבל זה לא סוף הסיפור, שאינו כולל רגשות ותקוות, חרדות ועמדות, ערכים ואמונות כי אם פעולות ודיבורים בלבד, במעין גרסת סיפור נטליה-גינצבורגי מינימליסטי ומונמך-טונים, בו הגיבורים הם סטטיסטים במסכת חייהם, כרובוטים תפקודיים ללא קוד הפעלה, כך מובהר הרגש האצור וחנוק בסיפוריהם, כך צומחת הטרגדיה. "נכנסתי למקלחת בלי לחשוב כדי להנשים את דודי", היא ממשיכה באפילוג, "אבי ודודתי אמרו לי: 'יאללה יא ליאלי יאללה יא ליאלי יאללה יא ליאלי'. ואני, עם כל נשיפה, שומעת את הקול נכנס פנימה, נתקל במשהו וחוזר אלי, שוב ושוב".

פעולת ההקראה הופכת את העלילה המשפחתית למורשת, לדרשה הנמסרת בעל פה, על הדוד שמת, יירשם בסטטיסטיקות הישראליות בלבד. האם הדוד התאבד? האם חתונת בת הדודה תבוטל? האם הגיע לישראל כדי למות? או שמא כשהתברר, בעזרת חיילי מג"ב, שזהו מסע לכיוון אחד עבורו, איבד טעם בחיים? האם גזילת האזרחות גזלה את חייו? השאלות הנרטיביות האלה נשארות פתוחות, מול האמת של הגוף – מפוח, תיבת תהודה, כלי ריק, שכבר אינו מייצר מלים, שפה, כי אם קולות של אחרי המוות.

ההמתנה בשני אזורי בית הקפה לאיחוד המשפחה מקבלת בסוף העלילה את התפנית האכזרית, של הביקור שנכפה עליו להימשך לנצח. גב האשה המדבר מתברר גם כנאום אשכבה מאוחר.

ניר דבוראי, "משכנות גאולה, חיפה", 2013. צילום: ניר דבוראי

<<<

ניר דבוראי מציג שתי סדרות צילומים מרשימות בעוצמתן דווקא בשל העדינות בה נקט, שהיא בבירור תולדה של הקפדה ומשמעת עצמית גדולות. סדרה אחת כוללת חמישה תצלומי "חיפה בלילה", בהם נראים מבנים, חלקי מבנים, שאריות הנראות כעב"מים זוהרים בחשכה. דבוראי איתר ברחבי העיר אובייקטים בעלי אופי פיסולי או אדריכלי, צילם אותם בעלטה כמעט מוחלטת בעזרת פלאש, והדפיס אותם בחדר חושך בתהליך לואור-טק איטי. הבחירה בטכניקה המיושנת הולמת להפליא את סוג האלמנטים המצולמים – מדחף של מטוס ריסוס בוהק כעצם לבנה מסתורית; קורות גג בברכה הנראות כצילום תקריב של יצירה של אנתוני קארו; מתקן העשרת חמצן בריכות דגים הנראה כרפסודה פלאית; גליל בטון

מעוקל הנדמה כפיסול מודרניסטי ציבורי הוא צינור ניקוז וקרני איל מתכתיות הן "מתקן לתצוגת סירה ארכיאולוגית".

ההזרה שדבוראי מבצע היא קטנה, המוזרות כבר קיימת באובייקטים עצמם וחילוצם הממוקד מתוך הסחת הדעת של היומיום היא בפירוש הליך של מציאת אמנות בכל דבר. הסדרה מזכירה את סדרת "Evidence" של לארי סולטן ומייק מנדל מ-1977. סולטן ומנדל ברוו צילומים מבין אלפי תצלומים של ארכיונים ממשלתיים ותעשייתיים, מוסדות חינוך ורפואה והציגו חמישים מתוכם כשהם מנותקים מהקשרם המקורי. קריטריון הבחירה שלהם היה דומה לזה של דבוראי - דברים אסתטיים שדומים לאמנות. בשני המקרים נוצרת סדרה של תימהונות מלבבת, מאגית, מופעי יופי מועצם הנוסד דווקא מן הפרוזאיות והעליבות, נולד כמו מתוך התנגדות לערך השימוש ומציע את המבט האנטי־פונקציונלי, המעודד את חוסר הפשר או את הפנטזיה. על הדרך, לא נעלמת גם הבדיחה על חיפה בלילה.

הסדרה השנייה היא קולאז'ים גדולים, מלאכת מחשבת של הדבקה צפופה של צילומי מרפסות וחזיתות בניינים בחיפה. דרך יד לבנים, משכנות גאולה, אצ"ל, ורחוב סעדיה פז הופכים לדגם טקסטיל, לתחרה, למרחב מפוקסל הדורש מבט הפוך לזה האימפרסיוניסטי – כשמתקרבים לקולאז' מתבהרת התמונה ומתגלה הצילום הריאליסטי מלא מנועי המזגנים, הסורגים, המרפסות, החלונות הסגורים והפתוחים, כשמתרחקים הופך המשטח לדגם מופשט של משחקי תנועה גיאומטרית בגווני אפור. אלה חלקיקים של אדריכלות שיכונים לא מעניינת שהופכים תחת ידו הגוזרת ומדביקה לתנופת נחיל החורגת ממשטח הצילום.

יפעת בר-לב, "נשיקה בסלון", 2013. צילום: יפעת ברלב

<<<

יפעת בר-לב מציגה במרכז חלל המבואה של המוזיאון מיצב וידיאו – שולחן עגול ועליו מסכים, מכולם ניבטים תצלומי תקריב של זוג מתנשק. "נשיקות עם מורן", הוא שם הפרויקט, המציג סטילס כווידיאו, סנפשוטס כקליפים, הקדמה כעניין המרכזי. הם הנשיקות מבוימות או ספונטניות? האם בר-לב ואהובה שקועים זה בפה של זה בעיניים עצומות כפי שהם נראים לצופה, או מניחים את ראשיהם בתנוחת־נשיקה כדוגמי סטודיו, מארגנים פריימים שיעלו תיכף לרשת, יבאנים־יצואנים של תשוקה? העבודה מזכירה את אחת מעבודות ההתנשקות המפורסמות בתולדות האמנות, "out Breathing in. Breathing" של מרינה

אברמוביץ ואוליי מ-1977, בה סתמו בני הזוג את נחיריהם והתנשקו עד אובדן הכרה עקב איבוד חמצן. אצל בר-לב דבר לא מסוכן בהיטמעות באחר, בבליעתו, בנשימת האוויר המשומש שלו, אלא להיפך – יש מעגל סגור המתבונן על עצמו ובעצם עיוור לגבי עצמו בשמחה, החוץ אינו חודר אליו. הסטילס מוקרנים במעגל מוניטורים הפונים כולם כלפי פנים, גבם אל הצופה, הם לא בונים כרוניקת נשיקות על ציר הזמן וגם לא מטרונום-נשיקות קצבי, אלא דווקא את אי-המיון של הנשיקות, ההופכות כך לאלגוריית "הנשיקה הגדולה".

תערוכת בוגרי התואר השני באמנות באוניברסיטת חיפה. אוצרת: רווית הררי

מובי: מוזיאוני בת ים; רחוב סטרומה 6 בת ים; טלפון: 03-6591140; שעות פתיחה: ג', ה' 16:00-20:00, ו', ש' 10:00-14:00; www.moby.org.il